

DE GEUS
VAN ASPEREN.
door
F. W. Wagner.

'S GRAVENHAGE, A. BERENDS.

DE GEUS VAN ASPEREN.

EEN KERSTVERHAAL

DOOR

F. W. WAGNER.

2e druk.

'S-GRAVENHAGE,
A. BERENDS.

BOEKDRUKKERIJ VAN P. W. M. TRAP, LEIDEN.

DIRK WILLEMSZ.

Het was een gure herfstdag van het jaar 1568. Donkere wolken jaagden langs het luchtruim, de noordenwind gierde door de takken van het ontbladerd geboomte en stortregens doorweekten den grintweg, die van Culemborg naar het landstadje Asperen leidt. Slechts enkele voetgangers trotseerden weer en wind, en wierpen in het voorbijgaan een medelijdenden blik op den armen, mageren schimmel, die zich afbeulde, om de lompe, zware huifkar over den slijkerigen bodem voort te trekken. Soms, wanneer een der wielen in den modder bleef steken, scheen het ongelukkige dier onder zijn last te zullen bezwijken, doch dan dreef de zweeps slag van den ruwen voerman het paard tot nieuwe inspanning aan, en voort ging het weer met horten en stooten in de richting van Asperens wallen.

Op korten afstand achter den wagen reed een gewapend Spaansch ruiter. Hij behoorde tot het leger van 17000 man, dat na den beeldenstorm onverwijd door Filips naar de Nederlanden afgezonden was, om ter wille van dat misdrijf niet enkel de ware schuldigen, maar alle onderdanen gestreng te straffen. De wreede Alva was tot aanvoerder benoemd. In hem toch meende Filips den geschikten man te hebben gevonden, om door zware kastijding de afvalligen tot nieuwe gehoorzaamheid aan Rome's kerk te dwingen. Binnen enkele maanden reeds

hoopte de vorst van Alva het bericht te ontvangen, dat in de Nederlanden alles tot den ouden toestand van rust en vrede was teruggekeerd. Met verlangen zag de tiran den dag tegemoet, waarop men hem melden zou, dat de laatste ketter gedood en er geen spoor meer van de Hervorming overgebleven was.

Maar och, hoe bedroog zich zoowel koning als veldheer! Het aantal dergenen, die de Roomsche Kerk verlieten, hare dwalingen bestreden en alleen Gods Woord tot richtsnoer kozen, wies met den dag. De onmenselijke rechtbank der inquisitie had voortdurend nieuwe doodvonnissen te vellen, want wie bij haar als ketter werd verklaagd, kon rekenen, dat zijn laatste uurtje weldra slaan zou. Galg en brandstapel waren dan ook onop- houdelijk met bloedige offers beladen en de inquisiteurs vonden telkens nieuwe wreedheden uit, om de slachtoffers bekentenissen te ontlokken van misdaden, die zij niet hadden begaan.

Ook heden was weder over zulk een onschuldige het doemvonnis geveld. Indien de invallende duisternis ons niet belette in den wagen te zien, zou ik u den veroordeelden geus kunnen toonen. Moedeloos zit hij ineengebogen, met het hoofd tusschen beide handen geleund, in gindschen, donkeren hoek van de huifkar. Vol vuur en ijver voor de zaak zijns Heeren heeft hij hedenmorgen voor de rechters zijn geloof beleden; openlijk heeft hij de dwalingen der Roomsche kerk bestreden en hare leugenleer op de kaak gesteld. En met welk gevolg? Gij weet [het reeds, vrienden; Dirk Willemsz was veroordeeld en wel tot den brandstapel.

„Verschrikkelijk vonnis!” zoo zuchtte hij peinzend, „maar God zal u oordeelen, gij onrechtvaardige rechters, die met schendige hand mijne levenslamp uitblusschen

wilt! Mijne eenige begeerte is, den Heere naar eisch van zijn Woord te dienen, en dat zult, dat kunt ge mij niet beletten. Neemt vrij dan, zoo het niet anders kan, mijn leven, ik weet, mijne ziel is geborgen bij den Heere!"

En waarlijk, dat was ook de eenige schuld, die Dirk Willemsz kon ten laste gelegd worden. Hij was een geloovig doopsgezinde, en behoorde dus tot degenen, tegen wie Filips twee jaar vroeger de strengste plakkatens uitgevaardigd, de felste vervolging bevolen had. Om die reden alleen was hij gevonnist.

"O, Heere, mijn God!" smeekte hij dringend, „als ik niet meer wezen zal, ontferm Gij U dan over mijne arme vrouw en mijn kroost!"

"Wat wilt ge toch, ellendige ketter? Ik gebied u te zwijgen!" liet zich toornig de vijandige voerman hooren. „Gij hebt immers zelf uw ongeluk gewild, en hoorde ik niet zoeven, dat gij onze heilige vaders thans nog van smadelijk onrecht betichten durft?"

Ook de Spanjool reed op een drafje nader om in gebrekkig Hollandsch aan zijne booze luim lucht te geven. Er kwam geen eind aan het schelden en schimpen op de vermetele geuzen, om wier wil hij zijn heerlijk, zonnig Spanje met het moerassige Holland had moeten ruilen.

"Brrr!" bromde hij grimmig, „ik huiver van het nat en de koude. Als ik niet vreesde, dat die goddelooze Geus ons ontsnappen zou, dan gaf ik terstond mijn klepper de sporen en rende met lossen teugel stadwaarts heen. Spoedig zou men mij dan in den kring van mijne krijgsmakkers bij het knappende houtvuur zien!"

"Heb geduld, kameraad!" hernam hierop de voerman, „ik verzeker u, ons leed is spoedig geleden. Reeds lang is de toren van Asperen in het gezicht, en eerder, dan

gij denkt, zal de plaats der bestemming bereikt wezen."

Zwijgend reden nu beiden weder eenigen tijd naast elkander voort.

Een poos later rolde, onder het luid gerammel der straatkeien, de huifwagen de poort van het stadje binnen. De portier, die uit zijn wachthuis te voorschijn kwam, herkende de binnenkomenden spoedig bij het schijnsel van zijne lantaarn.

"Aha, mannen, zijt gij het? Welkom thuis! Ik heb je beklaagd, omdat je zulk slecht weer getroffen hebt. Maar zegt eens: Hoe heeft Dirk Willemsz het er afgebracht?"

"Hij heeft zijn verdiende loon!" antwoordde de voerman op de vraag van den nieuwsgierigen portier, en terwijl de schimmel reeds weer aanstapte, riep hij nog uit den wagen hem toe: „Wij voeren hem naar het slot, dáár is hij goed bezorgd. De ketter mag van geluk spreken, als men hem nog eenige dagen achter de grenfels houdt en tijd geeft, om zich voor de groote reis voor te bereiden!"

Na in de duisternis een paar straten doorgereden te zijn, hield de huifkar eindelijk stil voor de slotpoort van een oud, reeds eenigszins bouwvallig kasteel. Aan de oostzijde van dit gebouw stond een ronde toren, die in de stadsgracht uitkwam en tot gevangenis voor Dirk Willemsz bestemd was.

Op het dreunend geluid van den koperen klopper kwam een oude snorrebaard, die den dienst van cipier vervulde, den gevangene zijn kerker ontsluiten. Hij gebod Willemsz, hem te volgen. Door tal van donkere en vochtige gangen kwamen eindelijk de beide mannen aan de steile en hooge wenteltrap, die naar den toren voerde.

„Vooruit maar, kameraad!” sprak nu op sarrenden toon de cipier, „naar boven! Wij zullen u een heerlijk plekje wijzen, waar ge ongestoord over uwe kettersche gevoelens nadenken kunt!”

„Halt!” klonk een oogenblik later de barsche stem des geleiders, die de verschrikte kerkuilen opvliegen deed. „Hier is uw logies; vele meubels, dat merkt ge, zijn er niet, maar het is hier ruim en — lekker luchtig”, voegde hij er spottend bij, terwijl hij, ter beschutting tegen den kouden nachtwind, die door de galmgaten van den toren gierde, den grooten kraag van zijn soldatenmantel omhoog trok.

„In allen gevalle”, liet hij er schamper lachend op volgen, „is dit verblijf voor ellendige ketters nog goed genoeg!”

Toen de plaaggeest zich verwijderd en de deur achter zich in het slot gedraaid had, viel Dirk Willemsz in het donker voor zijn God op de knieën. Het hart dreigde hem te breken. Lang bad hij daar in stille eenzaamheid tot den barmhartigen Vader, klaagde Hem zijne nooden, beleed zijne zonden en stond op in het zalig bewustzijn, dat na zijn verscheiden de hemel hem wachtte.

IN DEN KERKER.

Reeds waren er sedert den avond, waarop Willemsz zijn kerker in den slottoren betrok, eenige maanden verlopen. De inquisitie liet den armen geus omtrent den dag zijner terechtstelling in de pijnlijkste onzeker-

heid, en dat was voorwaar geene geringe marteling. Elk oogenblik van den dag vervolgde hem de kwellende gedachte: dit uur zal wellicht uw laatste zijn.

Gelukkig echter had Willemsz een trouwen vriend, die zijne gevangenschap deelde, en hem in oogenblikken van mistroostigheid met goeden raad terzijde stond. Tot nog toe was het gelukt, dien vriend aan het oog van den cipier te onttrekken, welke hem bij ontdekking zeker spoedig de deur uitgeworpen had. Die vriend, kinderen, was . . . . zijn Bijbel.

Ziet, ook thans weder heeft de gevangene dat kostbare boek ter hand genomen en de zalige troost, die het heilig Godswoord hem schenkt, maakt hem somtijds den kerker tot een hemel: „Ja, dat vers is het heerlijkste!” roept hij luide en leest vol aandoening de boodschap der Engelen: „Heden is u de Zaligmaker geboren, Christus, de Heere, in de stad Davids!” en de schildwacht aan den voet des torens verneemt niet onduidelijk de juich-tonen van den veroordeelde: „Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen, ook in mij, heeft de Heere een welbehagen!”

O, hoe gaarne zou Willemsz het nogmaals aan zijne naasten verkondigd hebben, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken! Kon hij ten minste die blijde tijding nog slechts éénmaal aan zijne kinderen verkondigen en met zijne dierbare vrouw het Kerstfeest vieren, dat immers spoedig ophanden was! Maar die dikke muren, zij beletten het hem, en voortaan zal een dubbele plicht op moeders schouders rusten, nu zij ook vaders plaats te vervullen heeft.

Een onweerstaanbaar verlangen naar zijne lievelingen, die wellicht op dit oogenblik in de diepste ellende verkeeren, maakt zich plotseling van den gevangene meester.

Hij staat op van de harde bank, die hem zoowel voor leger als zitplaats dient, en dankt God, dat de vijand hem nog niet met eene keten aan den muur heeft geklonken.

Nu nadert hij het hooge, open venster, door welks dikke, ijzeren tralies een ijskoude wind hem in het aangezicht blaast. De geus verheft zich, zooveel hij kan, op de teenen; hij grijpt met forsche hand de bouten vast om zich daaraan op te trekken en een blik te werpen in de vrije natuur. Hoe is haar aanzien veranderd, sedert men hem de vrijheid benam! De wintervorst heeft overal zijne tenten opgeslagen. Hollands wateren vloeien niet meer, zij zijn met eene brug van schitterend ijskristal bevloerd en vlekkeloos rein is het sneeuwkleed, dat de winter zoeven de aarde om de schouderen wierp.

Het heerlijk vergezicht over het trotsche winterlandschap boeit machtig het oog des beschouwers. Hij kan er zich niet aan verzadigen. Maar de handen verkleumen, zij kunnen het gewicht niet langer dragen en Willemsz moet zich dus tegen wil en dank laten zakken. Doch straks beproeft hij nogmaals het vergezicht te genieten, in plaats van het schemerdonker, dat hem altijd omgeeft. Ditmaal zal hij het anders aanleggen.

Fluks pakt hij de bank, die door middel van enkele krammen in den muur is vastgemaakt, met beide handen aan, en na een paar krachtige rukken is het voorwerp van zijn begeerte in zijne macht. De losgerukte bank wordt onder het raam gesleept, en de ketter kan thans op zijn gemak den omtrek overzien.

Eensklaps komt de gedachte aan ontvluchting in de ziel des gevangenen op. En waarom zou hij die onderdrukken? Was het een zondig denkbeeld? Immers neen. Als aan ieder mensch, is ook hem het leven dierbaar, De geus van Asperen.

en wat meer is, zoolang het hem niet door den Heere zelf afgeëischt wordt, acht hij het zijn plicht, zich aan de lagen en listen zijner vervolgers te onttrekken. Het kan immers de wil des Allerhoogsten niet zijn, dat de onschuldige zich lijdelijk aan een vreeselijken marteldood onderwerpt!

Zoo denkt hij, toen onverwachts op de torentrap de rammelende sleutelbos en de zware voetstap van den cipier zich laat hooren.

Verschrikt springt de veroordeelde van zijne bank en zet deze snel weder op hare gewone plaats. Kort daarna treedt de gevreesde wachter binnen. Geen greintje medelijden met zijn slachtoffer is op het gelaat van den ouden krijgsman te lezen. Slechts bespottling heeft hij voor den ongelukkige over, die in zijn dun, versleten gewaad, van koude rillend, voor hem staat. Met een grijnslach werpt hij Willemsz een stuk oud, uitgedroogd brood voor de voeten en daarop spreekt hij hem tergend toe:

„Ondankbare ketter, ge zijt de weldaden onwaardig, die de heilige inquisitie u dagelijks bewijst. Nochtans hebben hare barmhartigheden over u geen einde. Zie hier dan een nieuw bewijs van de eindelooze liefde uwer rechters!”

Tegelijk overhandigde hij Willemsz een reeds vooraf geopenden brief. Zonder een woord te spreken, nam deze met bevende hand het schrijven aan en stak het ongelezen bij zich. Met moeite bedwong hij zijne ontroering, want een voorgevoel zeide hem, wat de inhoud van dit schrijven was.

„Afvallige, wilt ge mij niet eens te woord staan?” riep toen de cipier verbolgen uit, „alweer miskent gij de goede bedoelingen der heilige paters. Verneem dan, dat zij uit pure bezorgdheid voor uw eeuwig welzijn besloten hebben, aan uw goddeloos bestaan over vier-

entwintig uren een einde te maken, opdat gij door uw verzet tegen de heilige Roomsche kerk uwe schuld niet nog meer vergroot! Nu is de dag der genade verstreken, wijl ge in uw roekeloos verzet hebt volhard!

Morgen spreken we elkander nader!"

DE ONTVLUCHTING.

„Zoo de Heere wil,” dacht Willemsz er bij, maar, om geen argwaan te wekken, sprak hij dat woord niet uit. Zijn besluit, om eene poging tot ontvluchting te wagen, stond nu echter vast. Snel doorlas hij eerst den zoeven ontvangen brief, die het bericht van den cipier bevestigde en wilde nu onmiddellijk aan het werk tĳgen, toen een plotseling invallende gedachte hem terughield.

„Ik zal den nacht afwachten,” zegt hij bij zichzelf; „wanneer het donker is en alles in de rust, loop ik stellig minder gevaar, dat mijne vlucht ontdekt wordt, dan op dit oogenblik; doch in allen gevalle is het noodig, dat ik mij vooraf verzeker, of het ijs in de gracht sterk genoeg is om mij te dragen.”

Onderwijl neemt hij zijne plaats aan het raam weer in. Met de hand door de tralies zoekt hij aan den buitenkant van den muur een onvasten steen, dien hij reeds eerder opgemerkt had. Hij rukt en wrikt en schudt, en eindelijk — ja, de steen raakt geheel uit de voegen los, wordt door Willemsz met vaste hand weggeslingerd en doet de ijskorst kraken. Maar toch, hij valt er niet door, want de geus heeft het gezien, hoe hij nog een heel eind ver over de spiegelgladde baan voortgleed.

Bij vernieuwing ontvlamt thans zijne zucht naar vrijheid en tegelijk zijn moed.

„Met Gods hulp kan ik ontsnappen,” denkt de gevangene, „het ijs draagt mij wel en het moet niet zwaar vallen, met eenige inspanning den meest geroesten bout uit het tralievenster weg te rukken. Lukt het, dan druk ik wellicht vrouw en kinderen dezen nacht nog aan het hart. Zoodra het duister wordt, zal ik het beproeven!”

Middelertwijl zet zich de gevangene aan eene andere taak, namelijk de vervaardiging van een stevig koord.

„Had ik het maar reeds klaar!” zucht hij, terwijl hij zich ijlings van het bovenkleed ontdoet en dat in tal van lange reepen begint te scheuren. Hij draait en vlecht die tot sterke touwen ineen, bevestigt de einden aan elkander, en hoezee! het touw is eindelijk gereed!

Intusschen was de avond gevallen en moest nog het belangrijkste werk worden volbracht. Geen sterveling doet zich in de omgeving hooren.

„Nu of nooit!” spreekt Willemsz kloek en tegelijk begint hij aan de roestige bout zoo geweldig te rukken en te schudden, dat deze weldra onder die onzachte bewerking in tweeën breekt. De gevangene staart met blijde verrukking de opening aan, die hem den weg tot de vrijheid moet banen. Voorzichtig steekt hij het hoofd naar buiten; neen, er is niemand die hem bespiedt! Toch is het gat nog te nauw, om zijn lichaam door te laten. Dan maar met nieuwen moed weer aan het bevrijdingswerk, dat dra zal zijn volbracht!

Het hart van den geus klopt hoorbaar, terwijl bonzend het eene stuk steen na het andere op het harde ijsvlak valt — de vijand mocht het eens vernemen! Vreugde over het gelukken van zijn werk doet hem met moeite

een blijden kreet onderdrukken, nu ten laatste ook de tweede bout los raakt en de opening wijd genoeg is.

Schielijk nu het touw aan het venster bevestigd en dan de ontvluchting gewaagd!

Ziedaar, thans is alles gereed en Willemsz staat op het punt, het waagstuk te ondernemen. Vriendelijk lachend lonkt de maan, die zijn loop langs den hemel aanvangt, en de sterren flikkeren hem zoo uitlokkend tegen, dat hij zich vast een goeden afloop voorspelt.

Vóór hij echter zijn lichaam aan het slingerende, broze koord toevertrouwt, smeekt Willemsz eerst in een kort en geloovig gebed den Hemelschen Vader zijn zegen, waarop eindelijk de gevaarlijke tocht een aanvang neemt.

Met alle behoedzaamheid daalt de vluchteling langzaam omlaag. Beide handen houden met kracht het touw omklemd, terwijl hier en daar de voet een vooruitspringenden steen of eene holte poogt te vinden, die het lichaam tot steun kan zijn. Al lager en lager glijdt de vluchteling, terwijl het geknoopte koord zijne vingers ontvelt, en op menige plaats zijn been en zijne borst gekneusd raakt. Bijna zou de smart hem in de diepte hebben doen neer-tuimelen, zoo de hoop zijn moed niet levendig hield. Daar ontwaart hij eensklaps met schrik, dat hij het eind van het koord in de hand houdt, en nog is de grond niet bereikt. Doch de nood maakt vindingrijk; de kloeke geus geeft met een flinken zwaai het touw eene slingerende beweging, laat los ter juister tijd en komt behouden in een grooten hoop jachtsnieuw te land, die de wind als met voordacht tegen den ouden torenmuur opgestapeld heeft.

„Heb dank, o Vader, voor uwe genadige redding!” roept de ontvluchte uit, zijne kniën buigend: „geleid

Gij ook verder mijne schreden en voer mij in de armen mijner dierbaren terug!"

Met de snelheid van den wind spoedt hij zich een oogenblik later over het spiegeland ijsvlak voort, om den vasten wal te bereiken.

KERSTNACHT.

Het nederig hutje aan gindschen vliet is dat van onzen vriend Willemsz, en zoo zijne vlucht voorspoedig is, zal hij het weldra hebben bereikt. Zie, als door een bang vermoeden gedreven, treedt in dit middernachtelijk uur hier eene vrouw nu en dan hare deur uit. Het is zijne gade, de moeder van zijn kroost, die het in huis te benauwd krijgt. Zij moet naar buiten, een vreemd gevoel dringt er haar toe; het is haar, of er ernstig gevaar dreigt. Zou men ook wellicht hare kinderen haar willen . . . . ontrooven? En snel vliegt zij het huis weer in, om hen nu geene seconde meer te verlaten. Zij neemt de beide knapen van het harde leger en sluit ze in hare armen. O, als een vreemde het wagen dorst, de hand aan hen te slaan, hoe duur zou het hem te staan komen!

„Dierbare Heiland!" bidt de gejaagde en angstige vrouw, „behoed ons in dezen droeven nacht. Zie toch ontfermend op ons neder en schenk, zoo het mogelijk is, mijn dierbaren man de vrijheid weer!"

„Och, moeder, laat toch vader tot ons terugkeeren!" smeekt een der kleinen, „wij missen hem reeds zoo lang!"

„Kind, lief kind,” luidt het antwoord der vrome vrouw, „ik kan uw wensch niet vervullen; maar gij weet, wie dat wel kan; hebt gij het den lieven Heere Jezus reeds gevraagd?”

„Zoo dikwijls reeds, lieve moeder,” zegt de kleine; „maar het helpt niet. Zou de Heere ons dan niet hooren?”

„De Heere alléén weet, wat goed en wat nuttig en noodig voor ons is, kinderen,” herneemt de vrouw. „Niet altijd krijgt de mensch zijne wenschen vervuld, doch ook dan mag hij zich overtuigd houden, dat dit tot zijn bestwil is. Al wat God doet, is wijs en goed. Bidt toch vooral om een stil en onderworpen hart, dan zult ge alle smart en leed met Gods hulp kunnen dragen. Wellicht ziet ge uw vader hier op aarde niet weder, maar — dat weet ik zeker — als vader sterft, gaat hij naar den hemel. O, kinderen, geve God, dat we daar eenmaal allen weder mogen vereenigd zijn!”

„Het is kerstnacht, niet waar, moeder?” vroeg een der knapen. „Wat zou het toch heerlijk zijn, indien de menschen, evenals de Heiland voor hen, meer liefde voor elkander hadden; dan hadden zij vader ook geen leed gedaan, hij deed toch niemand kwaad. De Heere Jezus heeft wel ons zondaren lief, zóó lief, dat Hij voor hen Zijn hoogen hemeltrou verliet om onder hen te wonen en hen te leeren, hoe zij zalig kunnen worden. O, moeder, ik had ook wel aan Bethlehems kribbe willen staan, om dien Heiland mijne hulde te brengen en mijne liefde te betuigen.”

„Komt, kinderen, buigt u dan nog eens met mij voor dien Heiland neder, het ootmoedig en oprecht gebed vermag veel. Wellicht verhoort ons de Heere ditmaal.”

Het was een plechtig oogenblik, toen moeder en zoons

hunne smeekingen opzonden tot behoud van den dierbaren vader en vol gelatenheid en onderwerping met de heerlijke betuiging eindigen konden: „Uw wil, o Heere, is wijs en goed; alleen uw wil geschiede!”

HEB UWE VIJANDEN LIEF.

„Helpt, makkers, te hulp! de ketter ontsnapt, komt, schielijk de wapens gevat!” klonk het eensklaps achter Willemsz, toen hij reeds bijna den wal bereikt had.

Een angstkreet ontsnapte de geprangde borst des vluchtelings; reeds hoort hij de haastige schreden van den ontstelden schildwacht, die achter hem aan over het buigende en krakende ijs zich voortspoedt. Het is een wedloop op leven en dood, wie zal hier de overwinning behalen?

„Gered?” vraagt Willemsz zich af op het oogenblik, dat hij met een flinken sprong den vasten wal bereikt heeft, „ik hoop, ik geloof het wel; voor den Spanjoel in zijne zware rusting is het onmogelijk, mij nu nog in te halen!”

Intusschen jaagt de zucht naar vrijheid den armen vluchteling pijlsnel voort, zoodat de afstand tusschen hem en zijn vervolger gedurig grooter wordt.

Maar hoor! daar treft een bange gil, een noodkreet het oor van den geus! Gewis verkeert iemand in doodsgevaar! Zou het zijn vijand zijn?

Verschrikt waagt de ketter het, een oogenblik stil te staan. Hij wendt vol angst het hoofd terzijde en blijft vol ontzetting staan!

Daar ligt toch de man, die het op zijn verderf toegelegd had, de schildwacht, die hem weder vatten wou, in een wak van het ijs te spartelen. Zijne zware wapenrusting doet hem zinken, nog slechts hoofd en handen steken boven het water uit. Zie, de doodangst is op het gelaat van den drenkeling te lezen, die telkens vergeefs aan het afbrokkelend ijs zich vastklemt.

Nog eene enkele minuut, een halve slechts, en zoo niemand de reddende hand hem toesteekt, is het met den ongelukkigen Spanjaard gedaan.

Dirk Willemsz' besluit is spoedig genomen. Zonder aarzelen keert hij ijlings op zijne schreden terug en waagt zich opnieuw op het ijs. Al buigt ook de zwakke korst rondom het wak onder des geuzen schreden, hij ducht geen gevaar, maar schuift onbevreesd voort naar den zinkenden drenkeling heen.

Over den rand van het afgebrokeeld ijs gebogen, grijpt hij met kracht zijn vijand aan. Wel is de taak zwaarder, dan hij vermoed had. Het ijs wordt dunner, het wak wordt grooter en zijne krachten nemen merkbaar af. — Wat te doen? Den soldenier, zijn vijand, laten zinken?

„Dat nooit, zoolang ik armen heb!” denkt de vervolgte ketter; „zijne kameraden laten hem in den steek, nu rust op mij de plicht, hem aan het graf te ontrukken. Tegelijk strekt Willemsz zijne beide armen uit, grijpt met ijzeren vuist den Spanjaard bij den lederen kolder, en werpt hem met één enkelen ruk op het krakend ijsvlak neer. . . .

„Mijn gevangene zijt gij, geuzenzoon!” is het eerste woord, dat de Spanjaard zijn bevrijder toespreekt. Reeds strekt de geredde zijne hand uit, om opnieuw het slachtoffer naar den kerker terug te voeren, toen Willemsz

ontzet terugdeinst en een poging doet, om zich aan dien verraderlijken aanval te onttrekken.

„Helpt, kameraden, hij is gevat, o komt, ik houd den ketter!” klinkt het schrikwekkend Dirk Willemsz in de ooren, die met geweld zich verzet, doch vruchteloos zich pijnigt, om aan de klauwen van den ondankbare te ontsnappen.

Spoedig echter moet hij het opgeven, want de manschappen der wacht, die thans door het hulpgeschrei huns wapenbroeders uit den dommel gewekt zijn, snellen dezen gezamenlijk te hulp en het baat den wakkeren geus niet, of hij zich al moedig verzet en langer met den overmachtigen vijand om de betwiste vrijheid worstelt. Nu hij zich van alle zijden door gewapende aanvallers ziet omringd, werpt de weerlooze door het schemerdonker nog eene laatste blik naar de zijde, waar zich het nederig hutje bevindt, dat al, wat hem op aarde dierbaar is, bevat.

„Vaarwel, mijne dierbaren!” roept de gevangene uit, „dat de Allerhoogste zich over u ontferme; zijn heilige wil geschiede en Hij doe mij onderworpen en lijdzaam zijn!”

Daarop zich tot de aanranders wendende, gaf Dirk Willemsz zich met de woorden: „Mannen, ziehier uw slachtoffer!” aan de willekeur zijner onmenselijke beulen over, die nu in een oogwenk al razend en spottend den grootmoedigen ketter gekneveld hebben.

Onder luid gejubel en wreede mishandeling drijft de woeste bende met spies en lans den gegrepen vluchteling stadwaarts heen.

Aan de wacht gekomen, grijpt een der Spanjaarden Dirk Willemsz met ruw geweld aan; het was dezelfde, dien de Hollander met voorbeeldelooze zelfopoffering het leven had gered.

„Neen, geuzenkind, gij zult toch den dans niet ontspringen!” snauwt hij den gevangene grijnzend toe en geeft hem tegelijk een stoot, die den laatste in een donker en openstaand, aangrenzend vertrek bijna bewusteloos neertuimelen doet. De weldaad had het hart van den Spanjaard niet kunnen vermurwen, op hem had de liefde vergeefs hare macht beproefd. Immers de solda- nier gevoelde het, dat die kettersche geus zijn meerdere was en in plichtsbetrachting verre boven hem stond; maar dit juist kon de trotschaard niet dulden en de vurige kolen, die Willemsz op zijn hoofd had gehoopt, strekten slechts om zijn haat tegen den geus nog aan te vuren.

De kerkgangers keerden uit de vroegmis huiswaarts; zij hadden het heuchlijk feest van 's Heiland geboorte herdacht. De tempelwanden hadden het heerlijk „Vrede op aarde, in menschen een welbehagen!” doen weer- galmen, doch het hart bleef koud en liefdeloos daarbij.

„Ten tien ure wacht ik u allen weer op het kerkplein bijeen!” had de pater zijne hoorders bij het weggaan toegeroepen, en gehoorzaam aan het bevel van den geestelijke, was ter bepaalder tijd het kerkplein met toeschouwers hedekt.

Eensklaps opent zich de rij der aanwezigen voor een troep naderende hellebardiers, die hun slachtoffer, Dirk Willemsz, geboeid in het midden met zich voert.

Daar staat reeds de houtmijt gereed, opgestapeld door in zulk' bedrijf welgeoefende mannen. Een geestelijke treedt den ketter nader en wil hem het houten kruis- beeld doen kussen, aan welken eisch Willemsz met afwij- zend gebaar weigert te voldoen. De priester schudt beden-

kelijk het hoofd, verwijt den ketter zijn gedrag, spreekt den banvloek over hem uit en wenkt daarop twee mannen uit den troep om nader te treden. Het waren de oude gevangengebewaarder, wien helsch leedvermaak op het boosaardig gezicht te lezen stond, en de drenkeling van den vorigen nacht.

„Kom, geuzenzoon, uit trouw aan de kerk, willen wij uwe gidsen naar den mutserd zijn!” spreken die beiden den martelaar aan, „volg ons!”

Eenige oogenblikken later heeft Willemsz de houtmijt bestegen, en stijgen rook en vlammen al dwarrelend en met de juichtonen van den veroordeelde vermengd „tot eer der kerk” ten hemel.

De menigte wendt van afschuw vervuld de blikken van het akelig schouwspel af, doch de priester is vol vuur en ijver in het galmen van zijne halleluja's en het aansporen der omstanders om het kettergebroed uit te roeien, waar men het vindt. Bijna verdooft zijn woest getier de smeekstem van den gemartelde, die, vrijgekocht van zonde en schuld door het dierbaar bloed zijns Verlossers, ondanks alle vervloekingen van den toornigen priester, gereed staat de zaligheid te beërven. Zijne lippen bewegen zich tot een laatste gebed voor vrouw en kroost, tot eene verzuchting aan God om ontferming; doch slechts enkelen, die zeer nabij stonden, konden dien zwanenzang des stervenden verstaan, want

Het vroom gezang doorklonkt het zwerk,
De wierook steeg tot 's Hemels eer,
Men zong een lied tot lof der kerk,
Een lied tot lof van God den Heer;
Maar God, met zooveel leed begaan,
Nam de offers van dien dag niet aan.¹⁾

---

¹⁾ TOLLENS.

